

L'oasi català

RAFEL BIGORRA I RIUS

article-treball publicat a la revista *fontes* per l'administrada Margarida Colomer m'ha fet rebrotar l'afany de trobar una explicació al fet que en catorze o vint hores es cremessin moltes esglésies, ermites, monestirs etc., etc. Cal recordar que en els anys anteriors a la desfeta els diaris de Madrid lloaven l'oasi català. Ja que l'Esquerra Republicana i la Lliga Catalana havien arribat a un acord tàcit per solucionar problemes.

Cal recordar també l'ambient religiós que es vivia i la col·laboració dels laics en la vida cristiana. Aquesta característica de la col·laboració dels laics estava impulsada per una encíclica de Pius XI que serví com a fonament de la Federació de Joves Cristians (els fejecistes) que editaven la revista "FLAMA". La federació en els últims temps (1936) tenia 20.000 afiliats. Des de Bèlgica també arribaven aires renovadors per donar un nou esperit a la vida religiosa. També l'escriptor Folch i Torres havia fundat els "Pomells de Joventut" que aplegava adolescents.

El 18 de juliol del 1936 esclatà el desastre, uns militars es rebel·laren. Els Guàrdies d'Assalt i la Guàrdia Civil sufocaren l'aixecament. Tant les memòries del General Escofet com les del coronel Escobar en donen fe. Pregunta: per què es desfermà la revolució que permeté que en poques setmanes es cremessin moltes esglésies i s'assassinessin dos o tres mil persones entre

sacerdots i gent dretana.

El canonge Cardó, en la seva *Història Espiritual de les Espanyes*, cita el fet que un veí del carrer Aragó tocant a l'església de la Concepció, al veure que en sortia fum, telefonà els bombers, alertant-los que el fum cada vegada prenia més dimensions. El bomber que va rebre la nova comunicació al veí que tenien ordre de no assistir a cap incendi d'esglésies. Pregunta: qui va donar l'ordre? Per altra part: qui va autoritzar d'obrir les portes de la Mestrança d'Artilleria de Sant Andreu i que 20.000 fusells caiguessin en mans d'incontrolats?

Aquest deixar fer que es traduí en una caòtica situació, hi va haver un periodista (Mateos Santos) que filmà tot el desgavell que es produí: milicians revestits de bisbe, mòmies de monges a les portes de l'església... Aquesta pel·lícula algú la va fer arribar a les cancelleries d'Anglaterra, França, Itàlia i potser també les va utilitzar el franquisme. Els anarquistes foren els causants de la derrota (Joan Sales).

Continuo amb la incògnita: qui va permetre aquell desgavell? Però, potser aquesta mà desconeguda va veure les conseqüències que portà l'hecatombe que havia permès i començà a donar passaports a gent dretana, capellans i amos. Unes 20.000 persones arribaren a Sant Sebastià, salvant-se de morir assassinades a la Rebassada o al cementiri de Montcada.

Destaparé l'oasi català. No havien passat quinze dies que els barrets i les corbates passaren a

millor vida. Els homes, que amb un fusell sostret a la Mestrança, iniciaren la revolució més important d'Europa, que en comparació amb la Revolució russa va ésser un joc d'infants. La Roda de la revolució es posà en marxa. Les indústries passaren a mans dels obrers, els amos s'amagaren o fugiren a França o acabaren occits

Destaparé l'oasi català. No havien passat quinze dies que els barrets i les corbates passaren a millor vida. Els homes que amb un fusell sostret a la Mestrança iniciaren la revolució més important d'Europa

a la Rebassada. Es col·lectivitzaren els barbers i els taxistes. El teatre tingué de patir els afanys revolucionaris: el primer actor tenia el mateix sou que la dona dels lavabos.

Grans peces oratòries de García Oliver, inclòs el mateix Companys, glossaven que havien trencat les cadenes del feudalisme i la paraula Llibertat omplia tots els àmbits. Com a conseqüència d'aquest tarannà lliberal (Visca la llibertat i un frare lligat!), es va prohibir que en els domicilis dels ciutadans hi hagués cap imatge religiosa ni cap signe de la mateixa mena, exigint que a les places dels pobles es cremessin tot el que fes olor mística

Una altra novetat que imposà la revolució va ésser la municipalització de les propietats. En lloc

de pagar la mensualitat a l'amo, calia pagar-la a l'ajuntament. Els nostres revolucionaris també competiren amb els seus germans soviètics que batejaren de nou molts noms de ciutat. Així Sant Petersburg es convertí en Leningrad, Volgograd en Stalingrad... Els nostres revolucionaris no quedaren curts: Sant Cugat del Vallès es convertí amb Pins del Vallès, Sant Climent de Llobregat en Cirerers del Llobregat, Sant Andreu del Palomar en Harmonia del Palomar.

Continua la incògnita de qui va provocar aquell desgavell. No va ser exclusiu de Catalunya. Es pot trobar una connexió amb Madrid. Clara Campoamor en les seves memòries, també plantejà la mateixa pregunta. Per què es va retirar la Guàrdia Civil que a Madrid era bastant copiosa i a més estava entrenada a posar ordre als carrers?

Potser seran els americans els qui desvetllaran la incògnita que amb l'arribada a Mart trobaran testimonis, constatant que uns marciàns emprengueren una expedició a la Terra per cremar esglésies, monestirs i ermites i, sobretot, la meravellosa trona renaixentista que hi havia a l'església de Argentona.

LIBRES A RAIG

h1> fantasia i realitat

MARIA JOSEP CASTILLO

E

ls dos llibres comentats en aquest número no tenen gairebé res en comú, excepte la passió que els seus autors posen en els temes que tracten. En Ramon Coll ens transporta a un món de llegendes que tenen com a escenari la nostra comarca. La Maria Rosa Serrano ens fa viatjar més enllà de l'Atlàntic, a Costa Rica, per apropar-nos a un personatge d'origen català que va portar les regnes d'aquell país com a president.

El Maresme fantàstic. Llegendes

Una llegenda és un relat d'una tradició local o d'un succés imaginari que s'ha conservat oralment o que s'ha fixat per escrit. La paraula llegenda prové del verb llatí "legere", llegir, concretament del seu gerundi, "llegenda". Aquestes narracions poden tenir un vessant popular, que a voltes la literatura en majúscules ha recollit de la mà d'autors com el duc de Rivas o Bécquer en llengua castellana. En català s'han fet també recopilacions de rondalles i llegendes, com la que aquí ens ocupa.

L'historiador Ramon Coll treballa com a tècnic de cultura a l'ajuntament de Premià de Mar i ha realitzat diversos estudis de caràcter arqueològic i etnogràfic centrats en aquesta localitat o les seves rodalies. En aquest cas amplia l'àmbit geogràfic a tota la comarca, de nord a sud i de la costa a l'interior. Utilitzant especialment fonts bibliogràfiques, l'autor recull llegendes protagonitzades per bruixes, fades, dimo-

nis, dones d'aigua, Mares de Déu, sants i santes... L'autor prepara un segon volum de relats llegendaris també d'àmbit comarcal però amb un rerefons històric.

Són gairebé 150 les llegendes recollides, agrupades en tretze capítols que tenen com a leitmotiv els seus protagonistes (encantades i dones d'aigua, éssers fantàstics, dimonis, bruixes i bruixots, fantasmes, Mares de Déu, sants i santes o fins i tot Jesucrist) o els indrets on transcorren aquestes històries (dolmens i menhirs, pous, mines, castells...). Són relats curts, alguns de menys d'una pàgina, d'altres un pèl més extensos, i tots ells acaben amb la referència a la font bibliogràfica on apareixen. De tota manera al final de llibre trobem l'extens llistat de volums utilitzats.

La nostra vila és escenari de diverses d'aquestes llegendes habitades per éssers sobrenaturals. La primera del recull, "La bruixa de la pinta d'or", la protagonitzen un sanador argentoní, en Vellot, i la bruixa esmentada al títol. Més bruixes apareixen a "Les bruixes de la vall de can Riudemeia". També se'ns esmenta la llegenda de la campana La Juliana, que espantava tempestes i bruixots, o de com es va ensorrar l'ermita de sant Jaume de Trajà quan un dels seus propietaris va decidir no ser-hi enterrat i el seu fantasma vaga per les ruïnes. Un altre relat el protagonitza el pastor que va localitzar la talla de la Mare de Déu del Viver.

Algunes llegendes tenen a veure amb un indret no argentoní, però sí molt proper, el castell de